

БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ

Год. XXII.

Декември — 1930.

Книга 10.

Фот. Кръшнякъ.

САРЖ-ЧАЛЪ СЪ СТУДЕНИЯ ЧАЛЪ — РИЛА

София при освобождението.

ПРЕЗЪ ЧЕХОСЛОВАКИЯ

(Пътни бележки)

Тази есен посѣтихъ Чехословашката република по случай конгреса на Асоциацията на славянскитѣ туристически дружества въ Прага. Тукъ искамъ да предамъ нѣкои отъ впечатленията, добити презъ обиколката ми.

Чехословакия е богата страна, съ добре обработени полета, грижливо пазени пространни гори и благоустроени градове. На всѣка стѣпка личи вѣковна култура — запазени исторически паметници и цѣли старинни градски части. Най-вече прави впечатление въ това отношение старата Прага. Но наредъ съ паметниците на сръдновековieto, вие виждате гѣста желѣзопътна и шосейна мрежа, която опасва цѣлата страна, силно развита индустрия и внушителни постройки въ най-модеренъ стилъ. Разположена въ сърдцето на Европа, обкрѣжена отъ северъ съ вѣнецъ отъ планини — Руднитѣ планини, Кърконоше и отъ Високитѣ Карпати — Чехословакия се слави съ дѣвственитѣ гори на Шумава, съ прочутитѣ си минерални бани и извори, съ красивия си пейзажъ, не веднажъ укиченъ съ причудливия силуетъ на нѣкой стариненъ замъкъ, — както и съ голѣмата си разнообразна индустрия, плодъ на труда и енергията на единъ дѣенъ народъ. Красивата природа, лѣчебнитѣ извори, бележититѣ паметници, голѣмата индустрия и търговия привличатъ многобройни чужденци въ Чехословакия, но тъкмо тамъ можете да видите съ очитѣ си колко много е сторено отъ чехитѣ за организиране туризма въ тѣхното отечество и да почерпите поука отъ виденото и чутото. И тогава става обяснимо и заслужено голѣмото посѣщение на Чехословакия отъ чужденцитѣ.

Споредъ статистиката на Чехословашкото бюро за туризъмъ презъ 1929 год. банскитѣ градове сж били посѣтени отъ 169.480 чужденци, гр. Прага — отъ 114,802 души, а други петъ по-голѣми града отъ 77,466 души. Общо числото на посѣтителитѣ чужденци е било 361,466 — отъ всички

страни на Европа, между които 154,070 отъ Германия и 1291 отъ България.

Освенъ добре организираното хотелиерство, специално нагледено за нуждитѣ на чужденцитѣ Чехословакия има отлично уредени удобни съобщения по цѣлата територия. Желѣзопътнитѣ съобщения сж бързи и комфортни. Но освенъ тѣхъ къмъ всички интересни за посещение мѣста както и до всички по-оживени центрове сж уредени държавни пощенски съобщения съ удобни пътнички автобуси. А въ Прага и други по-голѣми градове има и специални общински служби за разглеждане градоветѣ съ автобуси. Сжшо така Прага е свързана чрезъ въздушна пощенска служба съ всички столици на Европа, както и съ Балкана. Всичко това допринася още повече за развитие на туризма въ Чехословакия.

Една добре уредена рекламна служба при Министерството на желѣзницитѣ, подпомагана и отъ сдруженията на хотелиеритѣ и туристическитѣ съюзи привлича многобройни чужденци, а частното бюро за пътуване и транспортъ — „Чедокъ“ ви улеснява съ всѣкакви сведения и пътнички билети.

Какво има да види единъ туристъ въ Чехословакия? Много и интересни обекти: красива природа — планини, гори и полета — и градове: история и култура.

Но нека набележиме нѣкои отъ тѣхъ. Да започнемъ съ Прага, която чехитѣ наричатъ Златна Прага, Майка Прага. Тѣ се гордѣятъ съ нея и то съ право. Прага е градъ съ около 700,000 жители, разположенъ върху нѣколко хълма отъ дветѣ страни на красивата р. Вълтава. Гледката отъ моста на Вълтава при Народния театъръ къмъ Петринъ и старата крепостъ Храдчани е една отъ рѣдкитѣ по хубостъ въ Европа. Посетите ли стария градъ вие се пренасяте изведнажъ въ сръдновековieto. Стари тѣсни, криви улици и монументални сгради въ тежъкъ стилъ барокъ. Ето ви

въ старото кметство, свързано с историята на Чехия през вѣковете; срѣщу него през площада с паметника на Ян Хусъ е Тинския храмъ, отъ края на 14 столѣтие, съ две готически кули 80 метра високи.

Минавате презъ най-стария мостъ на Прага, построенъ отъ Карлъ IV презъ 14 столѣтие, и се възкачвате на отсрѣщния хълмъ увѣнчанъ съ старинната крепостъ Храдчани, въ която е новата резиденция на президента на републиката. Тамъ е и историческата катедрала Св. Витъ, тоже изградена отъ Карла IV, — пантеона на чехскитѣ крале. Но азъ не мога да изброя всичко. Заслужава да посетите двореца на Валдщайнъ (отъ 17 вѣкъ) въ стилъ ренесансъ, бележитъ съ градинската си зала, въ която краля е приемалъ посланицитѣ.

Вацлавския площадъ е бележитъ съ конната статуя на Св. Вацлава, съ музея и съ най-модернитѣ търговски сгради на Прага; но не помалко е бележитъ и Народния театъръ. Тръгнете ли, обаче, въ крайнинитѣ на града, вие ще останете поразени отъ многобройнитѣ и внушителни фабрични заведения.

Прага има два университета, политехника, висши училища, библиотеки и много други културни учреждения. Тя е сърдцето на чехословашката култура, а сега и срѣдище на руска култура, пренесена тукъ следъ революцията въ Русия отъ многобройната руска интелигенция.

Но излѣзете ли изъ Прага вие можете да посетите въ близкитѣ или по-далечни околности на столицата старинни замъци между които е най-забележителенъ замъкъ Карлщайнъ, построенъ отъ Карла IV презъ 14 вѣкъ и реставриранъ съ голѣма грижа презъ 1888 год.

фот. К. х. Радоновъ

„Алтънъ-дере“ (Сотирската река) — Сливенско

Като се упътите на западъ отъ Прага вие можете да посетите прочутитѣ въ цѣлия свѣтъ минерални бани Карлсбадъ, Мариенбадъ, Францес-

бадъ, а сѣщо и гр. Иоакимовъ съ неговитѣ радио-активни води. На северъ отъ тѣхъ се издигатъ Руднитѣ планини, богати съ метални руди и съ добре отглеждани изкуствени борови гори. На югъ отъ

фот. К. х. Радоновъ

Монастира „Св. Петка“ при с. Сотиря — Сливенско

Карлсбадъ е гр. Пилзень прочутъ съ оръжейнитѣ си фабрики и най-добрата чешка бира. Изобщо Чехословакия има много и добре развити индустрии. Тя притежава голѣми минерални богатства и каменни вжглища, развито земледѣлие и много цвѣтущи занаяти. Износътъ ѝ презъ 1929 година е достигналъ 20 милиарда чешки крони, отъ които 4/5 се падатъ на индустриалнитѣ произведения. Между по-главнитѣ индустрии сж керамичната, порцелановата, стъкларската, металната и машинната.

Въ Пилзень, Бърно, Моравска Острава и Братислава е центъра на машинната индустрия. Тамъ се изработватъ мостове, парни машини, локомотиви, вагони, автомобили, аероплани, бойни материали, както и земледѣлски машини, които се разнасятъ по цѣлъ свѣтъ. Отъ земледѣлскитѣ индустрии най-много сж развити захарната и спиртната. Голѣмо е и производството на прочутата пражка шунка, отъ която се изнася годишно за повече отъ 30 милиона чешки крони. Дървената и мебелна индустрии сж добре застъпени, а сѣщо и производството на хартия. Повече отъ 200 фабрики за обуша съ 40,000 работници работятъ и за износъ, който достига близо милиардъ чешки крони годишно. Особено мѣсто заема текстилната индустрия, на първо мѣсто — памучната, а после вълнената. Общо тѣ изнасятъ стоки годишно за около 5 милиарда чешки крони.

Българскиятъ туристъ има отъ какво да се поучи пътувайки презъ Чехословакия. Безкрайнитѣ фабрични здания и гората отъ комини въ индустриалнитѣ центрове говорятъ за безспирния трудъ творчество и материалната култура на чехословацитѣ.

Бѣглитѣ ни бележки не могатъ да засѣгнатъ

всичко интересно за туриста. Но ние искаме да привлечем вниманието му върху природните красоти на Чехословашката република и върху силно развития ѝ туризъм.

Между планините на Чехословакия трѣбва да отбележим на първо мѣсто Високитѣ Татри, следъ това Бескидитѣ, Орлицкитѣ планини, Кърконоше и Руднитѣ планини, за които споменахме по-горе. Повечето отъ тия планини, съ изключение на Високитѣ Татри, иматъ срѣдна височина около 1000 метра надъ морското равнище. Тѣ сж гористи, прошарени съ пасбища и почти винаги иматъ меки форми. Въ това отношение тѣ напомнятъ нашитѣ Родопи или Срѣдна-гора. Високитѣ Татри, напротивъ, иматъ типиченъ алпийски характеръ. Усѣяни съ много красиви езера, обрасли съ боръ, тѣ образуватъ голѣми циркуси и стрѣлнати въ небето върхове и збери.

Въ тѣхнитѣ подножия сж прочутитѣ бански и планински станции: Щрѣбско плесо, Смоковецъ и Татранска Ломница, свързани съ електрическа жбчата желѣзница, снабдени съ всички удобства на модерни курорти, както и съ обширни хотели, построени отъ държавата. Отъ тамъ туриститѣ правятъ излети за най-високитѣ върхове на Татритѣ — в. Герлаховка, 2663 м. в. и Ломницки връхъ, 2634 м. в. По една конвенция сключена по починъ на туристическитѣ дружества въ Полша и Чехословакия всѣки туристъ само съ членската си карта визирана въ респ. консулство може да премине Ческо-Полската граница въ областта на Татритѣ и да остане въ планинитѣ на съседната държава три дни до тридесетъ километра въ дълбочина, безъ да се нуждае отъ какъвто и да е паспортъ. Татритѣ, както и другитѣ планини въ Чехословакия и Полша, сж усѣяни сж туристически хижи и домове, които правятъ много удобни излетитѣ. Все пакъ поради суровостта на планината и извънредно трудния достѣпъ на нѣкои върхове, нещастията съ планинитѣ не сж тъй рѣдки.

Красотата на Чехословашкитѣ планини е допринесла много за голѣмия развой на туристиката въ тази страна, както и на туристическитѣ организации, които броятъ съ стотици хиляди членове. Първо мѣсто между тѣхъ заема Клуба на чехословашкитѣ туристи въ Прага, който презъ 1929 година е ималъ 321 клонъ въ цѣлата страна съ 70,000 члена.

Единъ бързъ погледъ върху дейността на клуба ще ни даде идея за неговата мощъ и наредополена работа. Начело на организацията стоятъ видни общественици: — сенатори, министри, инженери, адвокати и пр. Държавата цени дейността на клуба и го подкрепя най-щедро. Голѣмитѣ срѣдства на клуба му позволяватъ да развива многостранна дейностъ. Той предприема постройка и подрѣзка на планински пѣтища, маркира съ хиляди километра пѣтища и пѣтеки. Цвѣтнитѣ знаци на клуба трѣгватъ отъ желѣзопѣтната гара и

ви водятъ безпогрѣшно до хижата и върха. Клуба строи хижи, по-голѣми убѣжища, ресторанти и пр. Въпреки голѣмитѣ срѣдства на клуба и неговитѣ многобройни клонове, държавата е отпуснала единъ безлихвенъ заемъ отъ 4,600,000 ч. кр. за строежъ на хижи. Централата на клуба въ Прага притежава имоти за около 10 милиона ч. кр., а бюджетното ѝ упражнение възлиза за 1929 година на около 1¹/₂ милиона ч. кр. приходъ и толкова разходъ. На 1920 година клуба е разполагалъ само съ 8 хижи и подслони, но той е вървѣлъ съ гигантски крачки напредъ и сега разполага съ 72 хижи и подслони — при 835 легла въ стаи и 876 легла въ общи спални. Поради масовото туристическо движение нуждата е наложила въ нѣкои по-известни и достѣпни мѣста въ планинитѣ да се строятъ голѣми хижи съ всички удобства по за 500—600 хиляди ч. кр.

Освенъ това, клуба е уредилъ ученически спални по цѣлата република. Такива сж били отворени презъ 1929 г. — 644 съ 9721 легла, отъ които за ученици 527, а за ученички 117. Повечето отъ половината сж били уредени въ училищата, а останалитѣ въ други помещения и хижи. Спалнитѣ сж били посѣтени отъ 34,367 учаци. Клубътъ е полагалъ грижи за запазване на природни и исторически паметници, като е участвувалъ въ акционернитѣ дружества, които уреждатъ и експлоатиратъ Демяновскитѣ пещери и тия на Мапоха. По споразумение съ държавата той е запазилъ и редица стари исторически замѣци.

Освенъ това клубътъ е издавалъ списанието „Часопись туристу“ — въ 46,000 броя и е подпомагалъ издаването на илюстрираното списание „Летемъ светемъ“. Клоноветѣ на клуба сж издали редица вестници, списания или пѣтеводители, туристически карти и др.

Клубътъ издава разни брошури и др. за практически упѣтвания изъ областта на туризма, а презъ 1929 година е подпомогналъ изготвянето на подробенъ „водачъ за Чехословакия“ въ два тома, надъ 1200 страници, който е билъ издаленъ отъ държавното книгоиздателство „Орбисъ“. Това е единъ цененъ водачъ съ много ланни, исторически и др. сведения и карти за всѣки градъ, областъ и планина.

Най-после клубътъ е устройвалъ курсове за зимна туристика, за катерене въ високитѣ планини. За ски-туризъмъ, туристика по вода и пр.

Въ своята широка дейностъ за настрѣчение туризма клубътъ не е билъ самъ. Той е билъ полпомаганъ щедро отъ общество и държава. По специално съ пропаганда красотитѣ и забележителноститѣ на чехословашката земя се е заела отдавна и самата държава, която има пълно съзнание за голѣмитѣ културни и стопански ползи отъ туризма и посещенията на чужденцитѣ.

Напоследѣкъ Министерството на желѣзницитѣ е издало единъ разкошенъ албумъ съ снимки отъ най-красивитѣ мѣста на Чехословакия, придруже-

ни съ френски текстъ. Освенъ това то е издало единъ луксозенъ пътеводителъ за международнитѣ служби: желѣзници, пощи, телефони и телеграфи, въздушни и автомобилни съобщения — разкошно илюстриранъ, съ най-обилни сведения за културна и стопанска Чехословакия и съ пълна илюстрация на мощната национална иднустрия.

Ето единъ великолѣпенъ примѣръ за подражание и отъ нашето Министерство на желѣзницитѣ! Въпиюща е вече нуждата отъ издаване албумъ на България, но въ който наистина да бжде дадено всичко най-хубаво което имаме, и което, вѣрвайте, имаме предостатъчно . . .

Не мога да свърша пжтнитѣ си бележки безъ да кажа нѣколко думи за пещеритѣ на Чехословакия.

На северъ отъ гр. Бърно — втория по голѣмина градъ на републиката и столица на Моравия — се намира прочутата област на пещеритѣ, така наречения Моравски Красъ. Подъ едно пространство отъ десетки квадратни километра въ варовититѣ скали се намиратъ грамадни подземни лабиринти, понѣкога съ километри дълги. Това сж прочутитѣ въ цѣла Европа пещери: Мацоха, Катеринска, Пунква, Слоупъ и др., още недостатъчно изследвани. Тѣзи пещери сж единъ истински подземенъ свѣтъ. Надъ пропастьта на Мацоха, дълбока 138 метра, клуба на чехословашкитѣ туристи е изградилъ юбилейната хижа Мацоха, въ която по единъ хубавъ обичай нѣколко мѣстни дружествени клона сж дали мобилировката на отдѣлнитѣ спални и този даръ е отбелѣзанъ като името на клона-дарителъ е поставено на хубава плочка на вратитѣ на спалнитѣ. Дано този похваленъ примѣръ на туристическо сътрудничество намѣри подражание и между клоноветѣ на Б. Т. Д. при обзавеждане на хижитѣ.

Надвисваме надъ пропастьта, оградена съ желѣзенъ парапетъ. Нѣкъде долу въ бездната тече подземна река. Едно непонятно чувство обзема всинца ни предъ величието на природата и нейната мистика. Какви ли още чудеса, подземни водопади и незнания красоти крие тя отъ насъ? До скоро пжтя до дъното на Мацоха, както се нарича пропастьта, не е билъ известенъ. Той е откритъ само преди нѣколко години отъ проф. К. Абсолонъ, който предполага че въ иднитѣ сто — сто и петдесетъ години ще бждатъ напълно изследвани пещеритѣ въ тази област.

По хубаво шосе се отправяме съ автомобилъ до входа на пещерата, която ще ни заведе на дъното на Мацоха. Съ грижитѣ на едно търговско дружество, въ което взема участие и клуба на чехословашкитѣ туристи, цѣлата пещера е освѣтена съ електричество и навсѣкъде сж прокарани удобни бетонови пътеки, които правятъ пещерата достъпна за всѣкиго. Слушайки историята на пещерата отъ нейния откривателъ проф. Абсолонъ, ние имаме случая да се възхищаваме

предъ вълшебното дѣло на природата, строено презъ вѣковетѣ. Безкрайни групи отъ сталактити и сталагмити въ великолѣпни и често най-причудливи форми приковаватъ нашето внимание. Тукъ майка кжпе детето си; тамъ царъ седи на трона, а още по-нататкъ се плискатъ вълнитѣ на буенъ водопадъ — вкамененъ презъ вѣковетѣ . . .

Пещеритѣ се държатъ винаги затворени и посещението става само съ служебенъ водачъ. Нежнитѣ изваяния на сталактититѣ сж предпазени съ телени решетки отъ грубата ржка на посетителя, който би пожелалъ да отчупи нѣкое парче „за споменъ“, както това за жалость не веднажъ става у нашитѣ пещери.

После съ лодки посещаваме водната пещера Пунква. Една истинска феерия е това плаване въ пещерата, при което изваянитѣ форми на варовника се отразяватъ въ подземната река, а албастровитѣ сталактити оживѣватъ въ развълнуванитѣ ѣ води.

Пещерата Слоупъ е дълга 6—7 километра и крие много следи отъ пещерния животъ на човѣка.

Ние напускаме пещеритѣ съ незаличими впечатления и се отправяме за Бърно. Тамъ, неочаквано за насъ, обиколката ни на славянски туристи завършва съ единъ символъ.

Гениалния чешки художникъ проф. Алфонсъ Муха, истински приятелъ на българитѣ, бѣ изложилъ въ голѣмитѣ галерии на международната изложба внушителнитѣ си картини, които образуватъ цикъла на „Славянската епопея“. Въ Бърно е и мистеръ Муха, който пожела самъ да ни въведе въ алегорията и мистиката на своитѣ бележити творения. Тѣ трѣбва да се видятъ, за да се почувствуватъ. И всѣки опитъ да се опишатъ е напразенъ.

Повече отъ часъ ние слѣдимъ съ притаенъ дѣхъ внушителнитѣ слова на художника и нашитѣ очи не могатъ да се откъснатъ отъ мистичнитѣ видения на миналото.

Ето — езичницитѣ славяни идватъ отъ Азия въ Европа и първитѣ имъ стълкновения сж съ тевтонцитѣ. После тѣ се разселватъ и обособяватъ. Идва покрѣстването. Ето и златния вѣкъ на Симеона: царьтъ работи въ библиотеката си; край него монаси и боляри творятъ първата славянска литература. Ето и руситѣ, чехитѣ, хърватитѣ. Ето и хуситскитѣ войни . . .

Съ гениалната си четка художника съживява предъ насъ историята на цѣлото славянство презъ вѣковетѣ. Тъжна история на войни и разпокжсаностъ. Въ единъ часъ само, прекаранъ въ съзерцание на Славянската епопея ние опознаваме и преживяваме историята на славянството повече отколкото въ течение на десетилѣтия наведени надъ прашнитѣ съчинения по история. Но, възсздавайки миналото, съ творческа интуиция художника прозира и бждащето. Едно по-свѣтло

бждаше на славянитѣ, когато ще се самосъзнаятъ и ще се обединятъ, за да извършатъ предопредѣленото имъ велико дѣло на култура.

И тоя новъ духъ на славянско единение художникътъ е въплотилъ въ образа на единъ младъ, жизнерадостенъ и самоувѣренъ младежъ, който държи високо въ ржката си свѣтълъ

кржгъ — символъ на славянското обединение.

Напускайки изложбата, все още подъ силното впечатление на „Славянската епопея“ ние се питахме: нашия скроменъ кржгъ на Асоциацията на славянскитѣ туристи не е ли първия — боязливъ още — знакъ, предтеча на утрешния голѣмъ и мощенъ кржгъ на обединеното славянство?

Н. Галчовъ

ДЕВЕТАШКА ПЕЩЕРА

Да започнемъ съ нѣколко думи за самата пещера, а сетне ще споменемъ и за писаното по нея.

Къмъ Деветашката пещера ни насочи познатия пещеренъ изследвачъ, миненъ инженеръ П.

ководенъ отъ инж. П. П. — е стигнало въ последната пещерна зала, въ която бѣ стигнало и първото (24 окт. 1928), но съ по-голѣмо щастие: изследвачитѣ сж успѣли да се покатерятъ въ 50 метровия задъненъ ржкавъ, представляющъ края на пещерата, въ който първото проникване стигна само до половината. Впечатления отъ тоя втори излетъ намираме въ една статия на Д-ръ Р. Рачевъ. в. „Миръ“, 12. XI. 930, № 9104.

Сталактити.

(Снимка съ магнезий)

Петровъ, изучвалъ отдавна цѣлата околностъ, бидейки роденъ и отрасълъ въ Ловечъ.

Името ѝ произтича отъ легенда: презъ турско робство въ тая пещера се крили бежанци отъ деветъ села, затуй се нарекла Деветашка. Разположена е на дѣсния брѣгъ на р. Осъмъ. Неизследвана, грамадна, монументална . . . За прѣвъ пжтъ прониква до предполагаемия ѝ край група отъ 8 души, начело съ инж. П. П., на 24 октомври 1928 год. Въ сжщностъ, този излетъ е продължение на нѣколко други, които сж имали само частиченъ успѣхъ. Подробно и научно изложение на полученитѣ резултати съ планъ и снимки на пещерата е помѣстено отъ инж. П. П. въ кн. 13 и кн. 14 на „Трудове на българското природоизпитателно д-во“.

Второ проникване до края на Деветашката пещера (октомври т. г.) — четвърти излетъ, рж-

Моитѣ бележки върху самия излетъ не започватъ издалечъ. Напущахме влака на спирка Дойренци. Тукъ бѣха пристигнали, день по-рано, нѣкои отъ по-грубитѣ помагала за пещерно изследване: лодка, вжжа, стълби и пр. Лодката бѣ направена отъ две корита — споредъ разпространения изъ тоя край моделъ — съ огледъ да се разглобява и носи на ржка. Първобитна и тежка, значи неудобна, тя затрудняваше твърде много движението ни. Откривайки малка скоба въ бѣгло то си описание ще трѣбва да спомена — освенъ за лодката — и нѣколко думи за нѣщо друго: за обуката

и практическата подготовка на пещерния туристъ. Сериознитѣ излети въ трудни и неизследвани пещери не сж и не трѣбва да бждатъ любителска работа. Тѣ изискватъ опитно ржководство, сигурни водачи и добра практика; и тритѣ се култивиратъ успешно отъ I-о бѣлг. пещерно д-во въ София; членоветѣ му сж, въ по-голѣмия си брой и членове на Б. Т. Д. и Ю. Т. С. Помагалата за пещерно проникване сжщо заслужаватъ нѣколко думи, защото ставатъ излишно бреме, ако излетника не знае да си служи съ тѣхъ. Подразбира се, че вжженитѣ стълби и отдѣлнитѣ вжжета трѣбва да сж здрави и да се преглеждатъ преди употреба; джобнитѣ електрически фенерчета сж негодни за пещерни цели, сжщо и газовитѣ лампи; най-добри сж карбитнитѣ фенери — миньорски типъ. Облекло: обикновени, здрави дрехи, по възможностъ непромокаеми; кжситѣ панталони

(годи колѣна!) не сж за препорѣчане: камънитѣ и почвата обикновено сж влажни и дори кални; тукъ-тамъ сж полезни каучукови ботуши за газене въ плитка вода.

*

...Привечеръ се запжтихме къмъ пещерата. Едѣ преминахме Осьма — и предъ насъ изпъкна пещерния входъ. Поглеждаме нагоре: сводътъ разкрива нѣколко дупки — „прозорци“ или „кумини“ — презъ които личи небето, или по-точно — бледи звезди, защото чие стигнахме тукъ по тъмно и трѣбваше да започнемъ излета си къмъ 9 часа вечерята.

Почти всички участници въ групата не отиваха за прѣвъ пжтъ въ Деветашката пещера. Едни повече, други по-малко, бѣха влизали на вжтре, доколкото сж позволили туй всдата и тинята. И азъ трѣбва да се причисля къмъ ония, които заедно съ С. бѣха само „надникнали“ въ пещерата, — отнисайки — отъ цѣлия излетъ — една магнезиева снимка на „Бюклиновия островъ на мъртвитѣ“, както го нарекохме тогава. И нищо повече. . . Но таинствения мракъ, който започваше задъ „о-ва на Бюклина“, неизвестността, криеща се вжтре, бѣха достатѣчни за да ни привлекатъ отново къмъ Деветаки, тоя пжтъ добре организирани, ржководени и снабдени.

Очаквахме — бѣлата и спокойна свѣтлина на ацетиленовитѣ ни лампи да проникне въ гънкитѣ на пещерното царство на Деветаки, а въ мигновения блѣсъкъ на магнезия се надѣвахме да запечатимъ върху чувствителнитѣ стѣкла на фотографнитѣ си апарати, нѣщо отъ каменнитѣ видѣния на подземния свѣтъ.

Всички приготовления сж свършени, лодката — слобена, лампитѣ — запалени и ние потегляме.

Тъмнината се отлепя съ мжка отъ влажнитѣ каменни маси, бѣга предъ светлитѣ струи на ацетиленовитѣ фенери, провира се като живо сжщество презъ тѣснитѣ проходи, за мигъ изчезва съ едри крачки, за да се появи отново на огромни черни кълба, търкалящи се предъ насъ, увеличащи следъ себе си нестройната върволица отъ призраци, каквито изглеждаме сега.

Още отъ самото начало започва и нашето подземно „плаване“ — лодката се върти като слѣпа, „стърже“ пѣсъка, гдето е плитко, „поглъща“ вода, гдето е дълбоко, но все пакъ върши работа и, макаръ и бавно — ни пренася отъ прагъ на прагъ. На сухо я разглобяваме и носимъ на ржце. Често, поради тѣснитѣ отворстия, коритата ѣ трѣбва да се провиратъ едно по едно или да се издърпватъ съ вжже, гдето има наклони. По нѣкога идва редъ да се изкачваме по вжжена стѣл-

ба, да се катеримъ, да пълзимъ, да се провираме по коремъ. Това е техниката на движението ни. Тѣй преминаваме — при постоянна смѣна на суша съ вода — единадесетъ езера. Най-голѣмото отъ тѣхъ е дълго 130 метра, а дълбоко 9 и образува водопадъ, високъ 4 метра и широкъ 12.

Пещерата се разкрива постепенно. На всѣкжде преобладаватъ величави, исполински очертания. Въ какъвъ масщабъ е всичко това се вижда отъ размѣра на една отъ залитѣ, която нарекохме катедрала: дълга е 60 метра, широка 40 и висока 70, почти два пжти колкото е висока църквата Ал. Невски. . . Само една отдѣлна колона въ тая катедрала е висока около 20 метра. . . Къмъ тия езера, галерии, зали, катедрали и пр., трѣбва да се прибавятъ и четиринадесетъ извори. . .

Общо, пещерата прилича на твърде разтег-

Зала Св. Богородица.

(Снимка съ магнезий)

лена буква S; въ по-голѣмата си частъ е съ отвесни, високи стени; нахъдрена е въ многобройни колѣна; повечето езера сж разположени стжпаловидно и се преливатъ едно въ друго; езерната вода се съобщава съ тая на Осьма. Дали пещерата е свързана съ земната повърхност не е установено досега, но инж. П. П. допуска, че тая връзка сжествува.

...Следъ десетчасовъ пжтъ, ние, естествено, взехме вече да мислимъ за края на пещерата. Има ли край на близо, кжде е той и дали ще го стигнемъ? Тоя въпросъ ни тласкаше напредъ, удвоявайки силитѣ и енергията ни.

Скоро намѣрихме и „края“ на пещерата — въ последната отъ тритѣ зали, гдето се влиза презъ голѣмата катедрала; въ тая зала има малко езеро, а върху северната ѣ стена се открива входа на една галерия, водеща нагоре къмъ земната

повърхност, обаче задънена. Презъ тая галерия нѣкога е текла буйна вода. Стенитъ сж гладки и затрудняватъ вървежа. Следъ кратка почивка поехме обратния пътъ; сега вече не ни поглѣщаше въпроса за постоянното напредване на вжтре и за края на пещерата, затуй можехме съ по-голѣмо внимание да разгледаме украсата на пещернитъ сводове, стени и колони. Деветашката пещера е твърде богата съ сталактити, сталагмити и най-

дѣхъ, но не можахъ да разгледамъ подробно, много предмети отъ Деветашката пещера, интересуващи естественитъ науки и археологията.

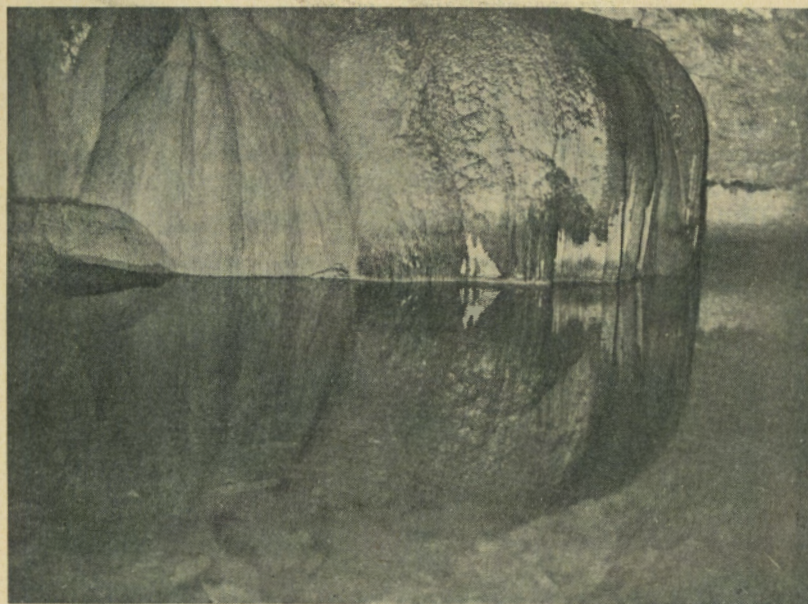
*

Не куражъ, какъвто липсва у други, а повишено любопитство, примѣсено съ желание за лекъ авантюризмъ и още — ако ми е позволено да кажа — наученъ интересъ къмъ подземнитъ пещерни тайни: това ни движеше напредъ близо деветнадесетъ часа изъ галериитъ, езерата и праговетъ на Деветаки.

Всѣки ще се съгласи, че не е безинтересно да прекарашъ известно време въ пълно противоречие съ обикновената логика на нѣщата — долу, въ просторнитъ зали на тая пещера, гдето се губи представа за времето, гдето чезне всѣка мѣрка за пространство, гдето сжизинскитъ посоки сж тъкмо обратни на тия, които инстинкта допуца. Отъ естетично гледище: човѣкъ наистина тукъ е пленникъ. Огромна архитектура на великани, каквито сж само природнитъ стихии . . . Необятни зали съ исполински входи, колони, стълбове. Може би само една дума ги очертава най-вѣрно: монументални! И наредъ съ тия линии на строга, дори страховтна архитектура, виждате и . . . капризи на деликатно художество — сталактити, фигурки, статуи . . .

И цената, която му придаваме, и очарование то, съ което го обгръщаме — едва ли щѣха да бждатъ сжщитъ, ако всичко това не бѣ скрито отъ насъ, ако не бѣ потопено въ непрогледния мракъ на подземията, въ които блуждаятъ пламъцитъ на пещернитъ ни лампи . . .

Л. Н. Т.

„Островътъ на мъртвитъ“ въ Деветашката пещера
(Снимка съ магnezий)

чудновати каменни фигури. Това личи, макаръ и блѣдо, отъ приложенитъ снимки.

Освенъ прилепи, други живи сжщества въ пещерата не забелѣзахме. Впрочемъ не бихъ си и присвоилъ правото да говоря по пещерната фауна. Ще спомена само, че при едно бѣгло посещение на читалищния музей въ гр. Ловечъ, ви-

тити, фигурки, статуи . . .

И цената, която му придаваме, и очарование то, съ което го обгръщаме — едва ли щѣха да бждатъ сжщитъ, ако всичко това не бѣ скрито отъ насъ, ако не бѣ потопено въ непрогледния мракъ на подземията, въ които блуждаятъ пламъцитъ на пещернитъ ни лампи . . .

Л. Н. Т.

ТУРИЗЪМЪТЪ И НАРОДНАТА КУЛТУРА

СТАТИЯ ПЪРВА.

Какво представлява туризмътъ като принципъ въ живота, нѣма да разглеждамъ. Ще подчертая само една отъ най-сжщественитъ му страни — непосредствено запознаване съ природата въ нейната пълнота — характеръ и естетика на топографски строежъ, на растителенъ и животински свѣтъ, на човѣка и културата му. Като имамъ предвидъ, че туризмътъ у насъ е сравнително вече твърде много развитъ, но не и въ направление за познаване родната ни култура, възползувамъ се отъ случая да отбележа значението на

нашия битъ и начина за неговото по-системно запознаване при туристическитъ излети.

Народната ни култура е най-главниятъ, може би единичниятъ, лостъ, който въ продължение на вѣкове е подкрепялъ нашето самозапазване като народност, нашето оцѣляване между гърци и турци. Тази ценностъ ние днесъ още не умѣемъ достатъчно да ценимъ.

Ако днесъ въ града, или особено въ голѣмия градъ, наблюдаваме необикновено засилена техника, индустрия, ако изкуствата сж стигнали до

Източната половина на с. Голак — Ихтиманско

съвършенството да налагат основаване на специални, строго разпределени школи, академии, театри, писателски клубове, книгоиздателства, печатници, картинни галерии и т. н., трѣбва да се знае, че всичко това, до най-малките си подотдѣли произлиза отъ форми по-първични, по-първобитни, отъ ржката на необучаванъ въ подобни учреждения човѣкъ, отъ изворъ самотворчески. Този изворъ въ страни по-напреднали въ културно отношение (както обикновено се казва) е пресушенъ вече, но въ страни като нашата съществува още: нѣкои отъ житѣ му сж по-задрѣстени отъ повото, но нѣкои сж още дееспособни и изъ тѣхъ още блика самотитна, непосредна култура. Въ това отношение ние сме щастливъ край. Ние винаги можемъ да обновяваме модерната си култура, защото има срѣди, кждето се говори безъ предразсѣдци, каквито школитѣ, работилницитѣ често създаватъ, срѣди, кждето се създава тѣй както здравиятъ усѣтъ и здравиятъ смисълъ подсказватъ.

Цѣлата култура на народа може да се подѣли на две, съобразно съ главнитѣ ѣ съставни елементи. Отъ една страна имаме вещественая, отъ друга словесна. Къмъ веществената, естествено, ще спадатъ всички вещи, всички материални произведения, които сж резултатъ на технически сръжности, къмъ словесната пъкъ — всички произведения — резултатъ на езиково-звукови сръжности. Понятията „материална“ и „духовна“ култура не сж точни, тѣй като и при веществената (материална) главенъ елементъ е духътъ. Тия два дѣла на народната култура много често не биватъ така строго разграничени единъ отъ другъ. Срѣщатъ се наведнѣжъ културни явления, при които органически сж свѣрзани словесни и вещни елементи. Такива сж напр. повечето обичаи. Ето защо за по-голъма практичностъ бихме могли да раздѣлимъ народната култура на веществена, словесна и обичайна. Обичайната най-често

има и единъ свой белегъ — че е повече **обща**, т. е. условията за нейното създаване е непремѣнната наличностъ на повече люде на общество. Затова и обичайната култура често бива наричана **обществена**, въ противовѣсъ на чисто веществената и чисто словесната, които повечето пжти сж лични, индивидуални.

Сравнително по-трудно се упознаватъ и записватъ обществената и чисто словесната култури: трудно въ смисълъ, че изискватъ много време. За ония,

които боравятъ съ стенография трудността при записването се намалява до известна степенъ. Ще се опитамъ да подчертая въ тия две области нѣкои обществени точки, на които да се обръща внимание при туристическите обиколки, както и най-необходими митѣ методични упжтвания за записване.

А. Словесната култура обгрѣща въ себе си изобщо народния езикъ: езикътъ като срѣдство за взаимни сношения, езикови съчинения — художествени (пѣсни, приказки, гатанки, легенди, повѣрия, игрословия и т. н.), мъдростовия, пословици, тълкувания на явления изъ живота на одушевената и неодушевена природа, магии, заклинания, благословия и т. н.

1. Езикътъ може да бжде записванъ нарочно като срѣдство за сношения; за единъ туристъ ще бжде достатъчно, ако записва точно само съчиненията на този езикъ. Въ всѣки случай отъ голѣмо значение е да се записватъ отдѣлни характерни съ нѣщо въ произношението изрази на водачи или на случайно срѣщнати люде изъ обикаляната областъ. Напр., както казватъ въ Врачанско и Берковско „Я ще н ги дамъ“ т. значи „азъ ще ѣдѣмъ“ или въ Самоковско: „Видѣ ли Йовѣн е те?“ т. е. видѣ ли Ивана, или „езико да ѣе одрежа“ т. е. езика да му отрежа — Лозенградско, „пукѣра Нѣшо уфѣйти“ — Казанлъшко и др. вм. подкара Нѣшо овцитѣ. Да се внимава и сложи ударение на тая гласна, която се изговаря най-

Стара кжца въ с. Комарево — Карнобатско

натъртено. Ударението да бжде винаги тежко ('). Отъ голѣмо значение е и по-подробното запознаване съ названията на мѣстноститѣ и на прѣкоритѣ и имената на мжжетѣ и женитѣ въ дадени мѣста.

2. Народнитѣ пѣсни сж неизбродимо художествено богатство на нашия народъ. Можеме смѣло да кажемъ, че нашиятъ народъ въ това отношение заема едно отъ първитѣ мѣста въ Европа. Много нѣщо е записано, но несравнено повече още има да се запише. Народътъ твори, и твори често пжти по съвършенъ начинъ. За да може да се обърне цѣлата пѣсенна област необходимо е да се спазва единъ редъ; за предпочитане е следния: I.

Складиране сѣно въ с. За-
ноге — Врачанско

Празднични пѣсни. Да се иматъ предвидъ главно следнитѣ празници и празнични обичаи: Коледа и коледуванята, Св. Василъ и суроваканията, Богоявление, Ивановденъ, Бабинденъ, Атанасовденъ, Трифоновденъ, Св. Харалампий, Св. Власий, месни и сирни заговѣзни, Тодоровденъ, Св. 40-мжченици (Младенци), Благовецъ, Св. Евдокия, Лазаровденъ и Врѣбница съ лазаруванята, Великденъ, Гергьовденъ, Спасовденъ, Духовденъ, Св. Троица, Еньовденъ, Петровденъ, Илинденъ, Св. Симеонъ, Димитровденъ, Архангеловденъ, Никулденъ и Игнажденъ. Да се запита кога ставатъ надпѣванията на прѣстени и какви пѣсни се пѣятъ. При коледарскитѣ и лазар-

скитѣ да се пита кои сж пѣснитѣ за домакинъ, домакия, мжжъ, жена, жена съ малко дете, мома, ергень, малко дете, овчаръ, говедаръ, търговецъ и т. н. — II. Трудови пѣсни — при засаждане или засѣване, почистване ниви и ливади; копанъ, жътва, гроздоберъ, вършитба; бѣлене платна, тлъки и седѣнки (пѣсни, надпѣвки, припѣвки); чукане царевици, мънене трѣсти, беритба на бурени и киселецъ на пролѣтъ; при бране на дрѣнки или сливи. — III. Обредни. Въ случая спадатъ всички пѣсни при „погача“ или „повойници“ на новородено, при кръщаване, стрижба; сватбарскитѣ пѣсни — годежъ, сватба (засѣвки, замѣсване хлѣба, бръснене, плетене, обличане, извеждане булката, въ черква, връщане отъ черква, въвеж-

дане у момъка, брачната нощъ, разбулване; погребални пѣсни; пѣсни при молба за дъждъ. (перугарски). за бездъждие, Германъ; Мара мишанка, носене кръсти и др. — IV. Да се запита нарочно за юнашки пѣсни: за вили и змейове, за Крали Марко, Момчилъ юнакъ, боленъ Дойчинъ, Дете Голомѣше, Секула Детенце, Груица Детенце, Дете Дукадинче, Черенъ арапъ, Хайдутъ Сидеръ, Рельо Крилатица. V. Сжщо за нѣкои юнаци отъ времето на борбитѣ ни съ турцитѣ на сюжети хайдутуване, вдигане възстание, отмъщение върху турци, турци убиватъ българи, заробване, нападения, палежи и опустошавания. — VI. Се така нарочно да се запита и за хоро-воднитѣ пѣсни, които сж най-разнообразни. По такъвъ начинъ се смѣта, че може да се обърне цѣлия репертуаръ на народната пѣсенъ: тука ще се опишатъ при различни случаи и религиознитѣ и любовнитѣ и тжжнитѣ и веселитѣ и т. н. мотиви.

3. Народнитѣ приказки сж сжщо така трудно пребродими; главни мотивни групи, записани у насъ, сж: а) авантюритѣ на герой или героиня — въ съчетание съ историитѣ за различни благородни животни, благодаренъ мъртвецъ, чудотворни предмети и сжщества; герой освобождава хубавица отъ арапинъ, или — жена си отъ крадецъ; погубване невѣрна майка; женитба за самодива. — б) Герой съ свърхестествени сили, да се превъплотява; — в) хитър герой; — г) безстрашенъ (не знаещъ страхъ) герой; — разни други героически; — д) героиня — хубава и справедлива завареница или доведена, оженвана за царския синъ — е) неродена мома; — ж) оженване за мъртвецъ; — з) родители човѣкоядци; — и) мълчалива невѣста; — к) полово превръщане; — л) великани; — м) библиейски легенди; — н) де-монологически легенди; — о) анегдотъ за животни; — п) за хитреци и глупаци-смѣшни.

4. Легенди и повѣрия могатъ да сжществуватъ въ свѣзка съ нѣкои мѣстности или съ възникване и разселване на селата. Множество повѣрия отъ друга страна сж създадени по отношение на природнитѣ явления; въ много случаи такива могатъ да бждатъ подведени подъ тълкуванята на природнитѣ явления; това ще бжде само тогава, когато коетическитѣ елементи е сравнително по-слабъ. Повѣрията могатъ по-конкретно да бждатъ свѣзани съ животинския или растителния миръ, като напр. често срѣщатъ се върване, че кошутата е жена, или за цвѣтето „срамниче“.

5. Значителна и сравнително рѣзко очертана група образуватъ всевъзможнитѣ гатанки, носители почти винаги на смѣла художествена постройка въ самото заглавие и отглавие.

6. Игротъ словията сж тенденциозни изрази съ иносказателно съдържание, винаги художествено подродени.

7. Голѣмъ дѣлъ отъ словесната култура се

пада на народните пословици, притчи и характерни думи. Тъ дори могат да се записват на всяка крачка.

8. Сжщо тъй могат да се записват редъ благословии и клетви, които разкриват по най-сполучливъ начинъ сърцето на народа.

9. Твърде много съдържатъ и тълкуванията на явленията въ природата, за които се спомена и по-горе.

10. Този свѣтопогледъ, откриванъ въ пословици, благословии и тълкувания се потвърждава отъ тъй богатата народна магика: всевъзможна е тя, както въ медицинско така и въ всевъзможнитъ случаи на отношенията между людетъ; тука спадатъ главно баянията, заклинанията, въ известна смисълъ сродни и съ казанитъ подъ т. 8 благословии и клетви.

11. Сравнително по-специална област по сжщо тъй налагаща се за описване и запознаване съ нея е народната музика: мелодиятъ на природната пѣсенъ и на различнитъ хора и танци. Тука би могълъ да работи само по-специално подготвенъ човѣкъ.

Б. Обществена култура. Подъ тази категория ще подведемъ всички случаи на културни прояви, при които обществото е необходимото условие. Безспорно, тука преди всичко трѣбва да влѣзатъ отношенията между хората въ най-различни случаи и винаги гледани както отъ правна, така и отъ етическа страна. И тукъ сжществуватъ твърде неопредѣлени граници, затова ще се прекрача не веднажъ въ областта на сравнително чисто словесната или чисто веществената области. Но повторенията не сж толкова за неприятели, колкото пропуски. Най-пѣлно би се обхванала тази област при следния редъ:

1. Правни и етични отношения въ семейството: а) между майка и синъ, б) между майка и дъщеря, в) м. маща и синъ, г. м. баща и дъщеря, д) м. братя, е) м. сестри, ж) м. братя и сестри, з) отношения къмъ старцитъ въ кжщи, и) отношения къмъ слугитъ, к) отношения между мъжа и жената, л) други отношения.

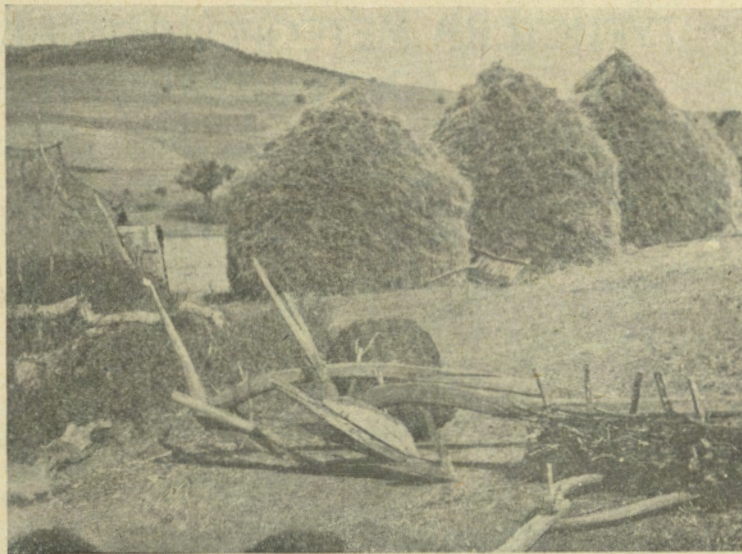
2. Междусѣдски или правно-етични отношения: а) ползуване отъ общи блага на природата (пасбища, диви плодове, гори, полета); б) частни права и привилегии; в) мѣстни обичаи при общинското управление: пазене имотитъ, общи грижи за селото; общи пастури — говедари, свиняри; църковно и училищно устройство; пжтно-съобщително устройство; грижи за обществената хигиена; г) други начинания отъ общъ характеръ (курбани, молебени и т. н.).

3. Междуселски отношения (прав-

но-етични): граници на владѣние; б) общування; в) сродявания; г) гонитби и подигравки.

4. Гостоприемство. Права и длжжности на госта къмъ гоститъ. Изрази за почитъ къмъ различни видове гости. — Отношение или възгледъ къмъ чужденци отъ други села (конкретно казано), отъ други народности (конкретно казано).

5. Обредно магични отношения въ семейството: а) всички обичаи и обреди при раждане — преди раждане, въ време на раждане и следъ раждане до 40 дена; сжщо при кръшаване, при подстригване, при прохождане, при никнене първитъ жби. — б) Обреди при пър-

Купни снопи, рало, дьолмеджа и валакъ отъ с. Куртъбунаръ — Елховско

вата самостоятелна работа; при женитба (срв. точкитъ при сватбарскитъ пѣсни), при прошкитъ и повраткитъ. — в) Обреди при умирање и погребение; следпогребални обичаи.

6. Обреди въ по-широкия общественъ животъ: курбани, молебени и обичаи за джждъ, за безджджие, дайлади, пеперуги, Германъ и т. н.

7. Семейни (па и лични) и общински обичаи и обреди свързани съ различни часове презъ деня, съ различнитъ дни на седмицата, съ месечината, съ различнитъ празници. (За последнитъ вижъ реда при народнитъ пѣсни, свързани съ празниците).

8. Обичаи спазвани при различнитъ работи — главно при започване и свършването имъ: при скотовѣдството, при земледѣлието — подробно.

9. И всевъзможни други, тука по липса на мѣсто непредвидени случаи.

Забележка. Като се спазва този редъ, записватъ може да бжде сигуренъ, че ще обхване въ глав-

ни чърти цѣлата словесна и обществена култура. Но за по-точното описване на тази последната трѣбва да се има предвидъ следното: 1) Внимателно вслушване и точно записване произношенията при текстоветѣ. Затова съ ѣ да не служи, а тамъ кждето се чува „е“ — е да се пише, кждето „я“ — я. Напр. мляко, но млечен; ѣ да се пише само за тъменъ звукъ. Напр. мѣка, мръсенъ, асѣлъ; ако се чува „нйшчо“ вм. нищо, нйшчо да се пише. Ударението да е тежко (˘); мекотата на съгласнитѣ да се бележи съ (') следъ съгласната „нйва“. — 2) При описването на обреднитѣ и магичнитѣ постѣпки да се отбелязва внимателно кой прави известна постѣпка? Защо я прави; кжде я прави; кога? съ какви предмети си служи? Защо съ такива предмети, защо този именно чо-

вѣкъ, защо на това мѣсто и защо тогава? При обичаитѣ сж желани и снимки.

Нека подчертая, че при запознаването съ народната култура запискитѣ сж повече за предпочитание отъ простото наблюдаване (гледане и слушане). Ето защо тия ми бележки иматъ характеръ повечето на упжтване само за записване. Но нищо не пречи да се вижда въ случая само едно упжтване за по-активно наблюдаване. Па тия записки при всѣко туристическо дружество биха образували твърде цененъ архивъ, а събранитѣ предмети — културенъ музей.

Хр. Вакарелски

ТУРИСТСКА МЕТЕОРОЛОГИЧНА НАБЛЮДАТЕЛНИЦА ВЪ ГРАДЪ СТАРА ЗАГОРА

Днесъ науката метеорология принася неоеценими облаци на човѣка въ всѣкидневния му животъ. Тя се явява като неговъ добъръ съветникъ и помощникъ. Метеорологическитѣ сведения изда-

на нея, стѣпя въ фазата на точното и сигурното.

Водими отъ желанието да бждатъ скромни труженици въ науката Българското туристско дружество „Сърнена гора“ строи въ градската градина Туристска метеорологична наблюдателница по най-новъ германски моделъ отговарящъ на всички изисквания. Обзаведена за сега съ уредитѣ: самопишущъ атмосферомѣръ, анероидъ атмосферомѣръ, минималенъ и топлотѣръ, влаготѣръ и ветросилопоказателъ, тя е съ тенденция за обогатяване и съ други уреди. По този начинъ, наблюдателницата ще стане първостепенна метеорологична станция и ще дава сведения за всестранно изучаване климата на гр. Стара-Загора.

Всѣко лице сега, минаващо презъ градската градина може най-лесно да посети наблюдателницата и вземе сведение за времето. Наблюдателницата се явява разсадникъ на наука и просвѣта, понеже, по единъ директенъ начинъ тя дава на посетителя и едното и другото.

Отъ тритѣ страни на наблюдателницата сж прикрепени хубави витрини. Въ източната се излагатъ обявитѣ на мѣстнитѣ туристски д-ва Ю. Т. С. „Верея“ и Б. Т. Д. „Сърнена гора“ и художествени фотоснимки за пропаганда на красотитѣ на страната. Западната витрина служи за излагане на научни сведения и таблици. Тази витрина въ последствие ще играе роль на стененъ вестникъ и излага прогнозата за времето, давана отъ Дирекцията по въздухоплаването. Южната витрина е рекламна. Тя служи за насърчение мѣстната индустрия и търговия, а сжщевременно малкитѣ въноски за заплащане на рекламата служатъ за изплащане на разходитѣ по постройка и подържане. На северната страна сж инсталирани самитѣ инструменти. Тѣлото на наблюдателницата е направено отъ металъ поставено върху мозаична цемента основа съ надписи: „Б. Т. Д.“, „трудъ“, „просвѣта“ и „наука“.

Общъ видъ на станцията.

вани отъ надлежитѣ мѣста се използватъ било въ земледѣлието, търговията, индустрията, било въ културния и спортенъ животъ. Метеорологията разви и въздухоплаването, което благодарение

Като украса на самата наблюдателница и пропаганда на историчните и красиви мѣста отъ града и околността ще се поставятъ четири голѣми увеличени фотоснимки, художествено изработени. За пропаганда на планинските върхове и тѣхната растителност около наблюдателницата ще се направятъ хубави земни форми съ растителност, донесена отъ туристите отъ върха съ единъ хубавъ надписъ — името на върха и надморската му височина.

При постройката на Туристската метеорологична наблюдателница живо участие взема директора на Дирекцията по метеорологията г. Киро Кировъ, който даде ценни съвети по инсталирането и препоръчване на уредитѣ и директора на

Механо-техническото училище въ гр. Казанлъкъ г. инж. Ив. Тошковъ, който благосклонно се отзова на поканата на дружеството за самата изработка и даде първоначалната ѝ форма, която въ последствие бѣше допълнена отъ г. инж. Михаилъ Караджовъ, заведующъ строителния отдѣлъ при дружеството. Голѣма данъ дадоха и самитѣ членове съ трудовата си дейностъ при боядисване и други работи.

Следъ постройката на Туристската метеорологична наблюдателница идва постройката на величествената Разгледна кула на Аязмото издържана въ старобългарски стилъ. Кулата ще краси града и ще бжде олицетворение на неговата културност.

Гюл.

КНИЖНИНА

Презъ изтеклата година сж получени доста списания въ замѣна; за по-голѣмата частъ отъ тѣхъ даваме отзивъ по-долу. При възможностъ идната година ще бждатъ ще бждатъ отбелѣзвани ежесечно полученитѣ въ редакцията български книги и списания.

БЪЛГАРСКИ СПИСАНИЯ

Борба съ алкоолизма, месечно противоалкоолно списание, органъ на противоалкоолното движение въ България, год. IX.

Списанието ратува за развитие на противоалкоолното движение въ България: има цѣлни материали върху сжщността на движението, алкоолното зло, борбата въ други страни и у насъ. Разглежда ѝ вънрното влияние на алкоола върху спортиста и туриста.

Географско четиво, илюстрирана библиотека, год. VIII, уреждатъ К. Рачевъ и Т. А. Благоевъ.

Библиотеката, която дава ежегодно по 8 книжки е предназначена за младежта. До сега библиотеката е дала повече отъ 50 книжки — географски четива, които сж били посветени на разни държави отъ всички краища на свѣта, на планини, рѣки, исторически мѣстности и градове въ България. Особенъ интересъ представляватъ книжките посветени на България; издадени сж отдѣлни книжки за Пиринъ, Витоша, Сръдна-гора, Родопъ, Изъ диплитъ на Балкана, Долината на розитѣ, Дунавъ, Марица, При стария Хемусъ, Велико Търново, нѣкогашнитѣ наши столици и др. Отъ тазгодишнината, която почна отъ м. септемврий сж излѣзли три книжки „Какво видѣхъ въ Китай“ и „Какво видѣхъ въ Египетъ“ отъ Ерна Арнолдъ и „Марица“ отъ К. Рачевъ.

Библиотеката е много добро четиво за младитѣ кадри на българския туризъмъ.

Горски прегледъ, органъ на дружеството на българските лесовѣди, год. XVI. Съдържа интересна статия отъ Г. Петровъ — История на дружеството на българските лесовѣди (1909—1929) и др.

Добро здраве, год. 8, редактира д-ръ Г. Ефремовъ — популярно медицинско списание. Ратува за здравна просвѣта.

Ловецъ, органъ на сдруженитѣ ловци въ България, год. XXX. Съдържа: Конгресътъ отъ Д-ръ М. Тиховъ и други статии върху живота на животни и птици.

Морски сговоръ, органъ на Българския народенъ морски сговоръ, год. VII. Списанието ратува за опознаване морето и Дунава и чрезъ него къмъ напредѣкъ на Родината. Списанието, което прави впечатление още на пръвъ погледъ съ пѣстрата си корица, съдържа из:

вънрдно богатъ материалъ: богатства на морето, минало и сегашно състояние на нашия флотъ, негови подвизи, разкази съ морски сюжети, техника на параходи и технически нововъведения, дружествени вести, официаленъ отдѣлъ и морски новини изъ цѣлъ свѣтъ. Изпѣстрено е съ хубави снимки.

Отецъ Паисий, обществено-културно-политическо списание, издание на Всебългарския съюзъ „Отецъ Паисий“, год. III. Списанието ратува за запазване културното единство на нацията и отстояване правата на българското племе; да бжде фаръ на единна народностна съвестъ. Печата статии отъ видни наши общественици и писатели върху миналото, сегашното състояние и бждаща насока на народнитѣ ни идеали.

Разузнавачъ, органъ на Българскитѣ младежи разузнавачи, год. VI е хубаво, спретнато списание за младежи. Само нѣколко първи страници сж посветени за широка публика, кждето се разглежда нуждата отъ организацията и се отговаря на направени критики. Следъ тѣзи страници идватъ съобщенията на върховния комитетъ, следъ които следватъ лѣкарски напѣтствия, практически съвети, пиески, природознание, вести изъ живота на организацията, игри, свободна трибуна, кжтче на вълчетата, кждето сж помѣстени разказчета и стихове за деца, игри за деца, гатанки, ребуси и задачи.

Рибарски прегледъ, год. I, органъ на Българския рибарски съюзъ, брой повече отъ 5000 члена. То ратува за разпространението на рибарския спортъ, запазване и умножение рибното богатство въ страната и неговото рационално използване. Съдържа: напѣтствени статии, статии за живота и вида на рибитѣ; изпѣстрено е съ много снимки.

Родина, списание на македонската младежъ, год. V. Съдържа хубави стихове, статии, спомени, критики; въ него сътрудничатъ наредъ съ първитѣ негови ръководители, още и видни наши писатели. Дава мѣсто и на икономически статии и спомени на революционери. Илюстрирано е.

Родопъ, списание за наука, изкуство, стопанство и битъ — минало и настояще на Родопската областъ, год. IX. Списанието прави силно впечатление, че е изкарало цѣли 9 години. То е дѣло на просвѣтени родопчани, които чрезъ него и съ него ратуватъ за повдигане родопския край. То дава винаги много добъръ материалъ върху всички отрасли на стопанството, върху миналото на Родопъ (интересна статия на г. Ст. Н. Шишковъ — Чужденци учени въ Родопъ — Бачковскиятъ мѣнастиръ и ценноститѣ му), върху геологията и природни красоти, върху фолклора; дадени сж и

вести върху различни културни движения във родопския край. Въ всеки брой има снимки изъ бита, природни хубости и др. на Родопи.

Спортен преглед, год. VI, двуседмичен вестник, орган на Българската национална спортна федерация. Той е трибуна на спортното движение у нас; във въводните статии се третира въпроси отъ организационен и обществен характер; въ другите статии се разглеждат въпроси по техника, тренировка на спорта, вести изъ спортния живот на чужбина и у нас, добити рекорди и др.

Спортно-туристически лист, издава спортно-туристическо телегр.-пош. и телефонно д-во „Хр. Ботев“, единствен брой. По подобие на чужбина на-

шитъ телеграфо-пощенски чиновници сж създали презъ 1928 год., д-вото подъ горното име, чиито членове се вербуватъ изключително изъ своята срѣда. Списанието дава статия върху д-вото, за подобни д-ва въ Германия, за спорта и туризма, туризма и археологията и впечатления, импресии и др. отъ природата. Списанието е изпъстрено съ туристически снимки.

Хемусъ, двуседмичник за туризмъ, родознание и култура, орган на Юношеския туристически съюз, бр. 1, съдържа: статия „Нови хоризонти“ отъ Б. Асеновъ — за новите постижения на юношеския туризмъ, статия за значението на съюзните срещи, сведения за XVII редовен съборъ, вести и съобщения отъ клоновете и окръжни.

Заб. Книгописа за чуждите списания ще дадемъ въ следния брой.
Б. К.

ДРУЖЕСТВЕНЪ ЖИВОТЪ

Съобщения на Централното н-во. Съгласно чл. 44 отъ дружествения уставъ отъ 1.I. 1931 г. ще започне издаването на нови членски карти за срокъ отъ 5 години. Ц. Н. ще изпраща такива на клоновете само следъ като последните уредятъ задълженията си предъ дружествената каса.

Да се има за сведение, че окръжното за пжтуване съ намаление по Б. Д. Ж. е въ сила до 1.IV 1931 г.

Пловдивският районен организаторъ г. К. Чорбановъ е подалъ оставка, като на негово мѣсто Ц. Н. на Б. Т. Д. е назначило секретарь на мѣстния клонъ г. Георги Петровъ.

Централното настоятелство предаде въ Министерството на народното просвѣщение писмено изложение върху законопроекта за физическото възпитание, въ което като отбелязва, че въ закона се говори само за гимнастически и спортни организации, че създаденитъ окръжни, околийски и общински комитети ще бждатъ тежки апарати, че разпредѣлението ежегодно между многото комитети на сумитъ отъ „фонда за физическото възпитание“ ще бжде трудно и нецелесъобразно, срѣдствата ще се прѣскаятъ между много комитети, че въ законопроекта сж пренебрегнати изцѣло Б. Т. Д. и Ю. Т. С., които иматъ задъ себе си независимо отъ моралното въздействие, материално строителство, изразено въ построенитъ досега 7 домове, 20 хижи и уредени 18 спални на сума по-голяма отъ 10 милиона лева, че нищо не се споменава за уредба на туристически спални, които ще дадатъ възможност на всички и особено на учащата се младежъ, да пжтува удобно и опознава родината, иска:

1) Да се премахнатъ окръжните, околийските и общински комитети, като се запази само централниятъ комитетъ;

2) Сумитъ отъ „фондъ за физическо възпитание“ да се разпредѣлятъ отъ министра на народното просвѣщение само между централнитъ управления на организациитъ за физическо възпитание;

3) Да се предвидя уреджането постоянно, или временно, презъ лѣтото, туристически спални въ свободнитъ стаи на училищата, като се финансира уредбата отъ общия фондъ за физическо възпитание;

4) Да се впише, че отъ фонда ще се отпускатъ суми за хижи, домове, маркировка, спални и подпомагане на туристически излети;

5) Ръководството на юношитъ туристи да се повърти на учители-туристи;

6) Членовете на организацията да се ползватъ съ предвиденитъ облекчения при отбиване на повиноститъ.

Дружеството очаква, че министерството ще коригира направенитъ опущения въ законопроекта и ще даде достойно мѣсто на Българското туристическо дружество, което то съ досегашната си дейностъ си е извоювало.

Срещи конференции. — Въ изпълнение решенията на събора, Ц. Н. свика на 7 т. м. въ Търново, на 14 т. м. въ Пловдивъ, Плѣвенъ и Перникъ срещи-конференции на съответнитъ райони. Ц. Н. бѣше представено на срещитъ въ Търново отъ г. В. Христовъ, въ Пловдивъ отъ г. Д-ръ Ив. Велковъ, въ Плѣвенъ отъ г. г. М. Кузовъ и Д-ръ Б. Ковачевски, въ Перникъ — отъ г. Н. Галчовъ. На срещитъ е билъ разгледатъ опредѣления отъ Ц. Н. дневенъ редъ, като навсѣкжде представителитъ на Ц. Н. и организаторитъ сж дали обширни напжтвания, уяснения и изложения и следъ разискване отъ присѣдстваващитъ сж гласували резолюциитъ, които почти навсѣкжде сж еднакви.

На Ямболската среща клоновете сж били представени съ следнитъ делегати: Бургасъ 1, Айтосъ 13, Карнобатъ 4, Сливенъ 2, Н. Загора 3, Ст. Загора 3.

На Търновската среща сж били представени (броя на делегатитъ не е съобщенъ) клоновете Търново, Шуменъ, Русе, Провадия, Габрово, Тръвна, Дръново и Д. Орѣховица.

На Пловдивската среща сж били представени клоновете Т. Пазарджикъ съ 2 делегати, Сопотъ 1, Карлово 3, Долна Баня 2, Костенецъ 1, Лжджене 2 и 15 души отъ Пловдивъ.

На Плѣвенската среща присѣдствува само клонътъ отъ Червенъ-Бръгъ съ 3 делегати и 20 души отъ града.

На Пернишката среща сж присѣдствували делегати отъ Дупница и София.

Тукъ даваме резолюцията на срещата въ Ямболъ.

1. По въпроса: нови насоки на туризма и где трѣбва да се работи:

а) Ц. Н. да намѣри начинъ за по-тѣсно сътрудничество между Б. Т. Д. и Ю. Т. С. и създаде обединението на двете организации,

б) Умолява се Ц. Н. да бжде въ постоянна културна връзка съ членовете на славянската асоциация и други туристически организации, като дава за това сведения въ сп. „Б. Т.“,

в) Ц. Н. да потърси начини за самостоятелно финансово укрепване, независимо отъ получаванитъ отъ клоновете вноски,

г) Клоновете на Б. Т. Д. въ началото на турист. година, съответно съ силитъ, съ които разполагатъ, да наредятъ излетна, трудова и културна програма за изпълнение. Да се запознаятъ членовете съ помощния езикъ есперанто,

д) Препоръчва се издаването на турист. споменни значки.

2. По въпроса: Събиране на турист. пѣсни съ народни мотиви:

а) Клоновете отъ Б. Т. Д. да вмѣнятъ въ обяваностъ на членовете си за събирано на турист. пѣсни

съ народни мотиви, които по възможност нотиран и да бъдат изпратени въ Ц. Н.,

б) Ц. Н. да систематизира и подреди изпратените му турист. пѣсни съ народни мотиви и ги издаде въ специална сбирка,

в) При Ц. Н. на Б. Т. Д. да се образува фондъ „Турист. пѣсенъ“ отъ еднократната вноска по 100 лв. на клонъ, който да служи за издаване туристически пѣсни предимно въ народенъ духъ.

3. По въпроса: Събиране на фолклоренъ материалъ:

а) Ц. Н. да уреди събирането на фолклоренъ материалъ, отъ клоновете, като за целта даде нужните упътвания,

б) Оригиналниятъ материал, които представляватъ по-голямъ интересъ, да бъдатъ публикувани въ сп. „Б. Т.“.

4. По въпроса: Строежъ на хижи и домове:

а) Преди всичко трѣбва да бъдатъ строени чисто планински хижи и то само въ най-необходимъ размѣръ, като всѣки клонъ, преди да строи хижа, изисква и мнението и на Ц. Н. на Б. Т. Д. относно необходимостта за постройката на дадена хижа, за мѣстото където ще се стори тя, а така сжщо и за нейниятъ размѣръ. Препоръчва се при строежа да се следватъ планове изработени отъ Ц. Н.,

б) Конференцията препоръчва, най-настоятелно да се строятъ малки хижи и то следъ като се събератъ за целта необходимите средства,

в) Предъ видъ сегашниятъ опитъ, конференцията намира, че трѣбва да се изостави по-нататъшниятъ строежъ на турист. домове въ градовете.

5. По въпроса Маркировка на пѣтища и прокарване на пѣтеки:

Да се започне систематическа маркировка на главните планински обекти, като се прокарватъ и изкуствени пѣтеки до трудно достъпните планински върхове.

6. По въпроса. Агитационни седмици и пласирането на списанието:

Клоновете отъ Б. Т. Д. да устройватъ най-малко то веднажъ въ годината агитационна седмица, презъ която да употребятъ максимумъ усилия за пласиране на сп. „Български туристъ“ и между нечленове.

7. По въпроса: Финансово заздравяване на дружеството: конференцията вмѣнява въ дългъ на всички клонове финансово да се отчетатъ на време предъ Ц. Н., за да не му се пречи при своята дейностъ.

8. Препоръчва се на Ц. Н. да урежда ежегодно поне по единъ задграниченъ излетъ.

Резолюциите на останалите срещи сж почти въ сжщия смисълъ съ малки изключения, срещата въ Търново смѣта че „списанието (Б. туристъ) не е отговорило напълно на духътъ прокаранъ въ взетите напоследъкъ резолюция...“; срещата въ Пловдивъ иска да се изплаща абонамента на списанието на части, отбелзва че издадения „Водачъ на туриста“ съдържа извънредно много грѣшки, да се обърне особено внимание при приготвяване на табелите за маркировка, за събиране на фолклора се иска подготвени хора, да се посещаватъ срещите отъ повече членове на мѣстния клонъ, гдето става тя; срещата въ Плѣвненъ смѣта, че за събиране фолклоренъ материалъ е нужна особена подготовка и туриста се нуждае отъ повече време за записването имъ, така че не всѣки може да събира фолклоренъ материалъ.

Въ Ямболъ е имало вечерята вечеринка, както въ Перникъ — предната вечеръ на срещата, въ Пловдивъ е била посетена следъ закриване срещата и разгледана етнографическата сбирка при окр. постоянна комисия, а въ Плѣвненъ е билъ посетенъ туристическия домъ, който наскоро ще бъде готовъ.

Съ изключение на Ямболъ, където г. Караколевъ отъ Ст.-Загора е челъ рефератъ за „Нови насоки на туризма и где трѣбва да се работи“, на останалите срещи въпросите сж били само развити.

Варненски клонъ „Девненски извори“ е поделъ усилен организационна дейностъ; уредилъ е забава на 1 ноември въ полза на фонда „Спални“. Наелъ е голѣмъ салонъ за клубно помещение, където се прожектиратъ туристически диапозитиви, презъ лѣтото въ салона ще се помѣсти туристическа спалня.

Котленски клонъ „Горски пѣтници“, който има своето учредително събрание на 11 май т. г., на което единъ отъ инициаторите — гимназиялниятъ учител Ст. Нокоевъ е изяснилъ цѣлитъ на туристическото движение. Клонътъ е започналъ редовна дейностъ. Н-вото е въ съставъ: председателъ Ст. Нокоевъ, подпредседателка Д. Манева, секретаръ Вл. М. Тодоровъ, касиеръ Г. Вжжаровъ, домакинъ-библиотекаръ Ст. Рахневъ, съветници Д. Жечевъ, В. Балабановъ, В. Георгиевъ; контролна комисия Хр. Божиловъ, К. Раевъ и Н. Катрековъ. Дружеството брой 57 члена. Наименова се „Горски пѣтници“ за увековѣчаване скжпата паметъ на Г. С. Раковски.

Софийските клонове „Алеко“ и „Фонфонъ“ заедно съ „Витоша“ отъ Ю. Т. С. и българския Ски клубъ уреждатъ серия отъ сказки върху зимния спортъ и туризмъ. Г. Д-ръ Пѣевъ говори върху „Опасностите въ планините“; г. Д-ръ Р. Рачевъ — върху „Първа медицинска помощъ въ планината“. Сказките следватъ всѣки четвъртъкъ.

СЪДЪРЖАНИЕ НА ГОДИНА XXII

СТАТИИ

Новогодишни размишления — Н. Галчовъ	2
Голѣмо Бѣлово и Раковица — Ст. Н. Шишковъ	5
Опасностите на пустинята Дарвасъ по Г. Рудневъ	9
Стари пѣтувания презъ България — Д. Сестини 12, 27	
Първото заседание на Висшия Тур. Съветъ — Д-ръ П. Козаровъ	18
По долината на Черни Искъръ — В. Миковъ	19
Алпийските нещастни случаи презъ год. 1926—28 по В. Зигфридъ	22
Презъ Шипченския проходъ — по Ф. Каницъ	24
Русалийскиятъ проходъ — по Ф. Каницъ	34
На Коледа изъ Рила — З. П.	37
Туристическо движение въ Ромъния — В. Хрисикъ 39	
Аидаа — Ст. Велковъ	41
Работа въ планината и работни райони — В. К.	42
Алпийски музей — Емилъ Дюпере	44

Красотите на нашите пещери и нуждата отъ тѣхното запазване — Д-ръ Ив. Бурешъ	50, 66, 83
Враца — по Ф. Каницъ	55
Слънцето, вѣтрътъ и снѣгътъ — П. Пауновъ	58
Туристическа пропаганда — М. Кузовъ	59
Съ „Красинъ“ презъ Леденото море — по проф. Самоиловичъ	59
Изъ горите за защита на природата въ Полша—П.	70
Отъ Враца къмъ Искърското дефиле по Ф. Каницъ	72
Туристическа кооперация — Б. Ков.	74
Къмъ Видинския край — Д-ръ Б. Бончевъ	75
Къмъ върха — Н. Галчовъ	82
Нови пещери въ Врачанско — арх. П. Дограмаджиевъ	87
Дарж-дере и Кошу-кавакъ — Ив. Башаклиевъ 88, 102	
Туризмъ изъ низините — Н. С. Додовъ	91
Млади и стари — Д-ръ Б. Ковачевски	96

Марш на Карловскиѣ туристи — Фърговъ . . .	98
Едно депоношиѣ въ Осоговския балканъ — Ив. Г. Лѣкарски . . .	99
На Юмрукчалъ преди 35 години — Сава Поповъ . . .	101
Никола С. Додовъ — Ас. Мед.	104
Изъ Размѣтаница — † Н. С. Додовъ	105
Въ лоното на Рила — Ив. Вазовъ	114
Приветствие къмъ Тѣхни Величества — Н. Галчовъ . . .	115
Новитѣ хижи — Мусала, Скакавица Момина скала, Селимица, Попина лѣка, Оборише	116
Международната планинарска конференция въ Закопане (Полша)	121
Минералнитѣ богатства на Рила — Д-ръ Б. Ковачевски	124
Химнъ на „Сърнена гора“ — Гараганъ	130
Международната изложба по транспортъ и туризмъ въ Познанъ — Полша — Д-ръ И. Петковъ . . .	131
Орлови гнѣзда — Л. Н. Вълчановъ	134
Туризмътъ въ Съветска Русия — Ст. Поповъ	135
Топлата дупка — Борушица — Wott.	137
Славянски туризмъ	139
Презъ Чехословакия — Н. Галчовъ	146
Деветашката пещера — Л. Н. Т.	150
Туризмътъ и народната култура — Вакарелски . . .	152
Туристска метеорологична наблюдателница въ Ст. Загора — Гюл.	156
Книжнина. — Библиотека „Нашата Родина“ 32; Д. П. Койчевъ — Живописни кжтове изъ нашата родина 32; проф. Д-ръ П. Ив. Стояновъ — Практично и пълно ръководство по туризма 46; Ив. Велковъ — Изъ Роднитѣ кжтове 46; Полша 64; Рила — П. Делирадевъ; Karte des Pirin-Gebirges in Bulgarien — Н. Louis 80; Bulgarie — 125; Г. Стрѣзовъ — Къмъ северъ 126; Dr. H. Louis — Morphologische Studien in Südwest Bulgarien 141; Мих. Маджаровъ — На Божи-гробъ 141; Описъ на полученитѣ списания — наши 157.	
Вести и бележки. — Правила при несчастни случаи въ планинитѣ. За даване първа медицинска помощъ — инж. Х. Брокъ 14; Туристически интересъ къмъ България 45; Международната експедиция въ Хималаитѣ презъ 1930 год. 62; Туризма въ Франция 62; Най-голѣмата пещера въ свѣта 62; Чужди туристи въ Италия 62; Югославия като туристическа страна 63; Артезианскиятъ изворъ при Раздѣлна 76; Международна изложба за транспорта и туризмъ, Б. Ков. 93; Стопанско значение на бълг. туристика 93; Хималайската експедиция — инж. Х. Брокъ 139; Голѣма изложба на туризма 140; Паспортно-полицейски облекчения за чужденцитѣ — Б. Ков. 140.	
Дружественъ животъ. — Централно н-во 16, 47, 48, 110, 127, 142, 158; XXII ред. съборъ въ Видинъ 93, 108; Висшъ турист. съветъ 15, 30; Конференция на организаторитѣ 46; Организатори въ Бургасъ 16, 128; въ Враца 76; въ Плѣвѣнъ 143; въ Пловдивъ 63, 128; въ Стара Загора 111; Среши 47, 76, 143, 158; Спални 111; Маркировка 111; Тур. справочникъ 111; Нови клонове 110; Айтосъ 16; Банско 64, 78, 111; Берковица 95, 111; Бургасъ 128; Варна 78, 79, 159; Видинъ 48, 78, 143; Враца 16, 48, 95, 111; Г. Орѣховица 79; Долна баня 48, 79; Долна Орѣховица 16, 79, 95; Дрѣново 79; Дупница 64, 79, 94; Елена 79; Казанлъкъ 79; Карлово 63, 95; Карнобатъ 79; Копривница 128; Костенецъ 79; Котелъ 159; Красно село 111; Ловечъ 64, 77, 79, 111; Нова-Загора 16, 79; Панагюрище 111; Перникъ 77, 112; Пловдивъ 63, 79, 112; Попово 79; Преславъ 79; Провадия 79; Разлогъ 112, 128, 143; Русе 79, 112; Самоковъ 112; Сарамбей 112; Св. Врачъ 128, 159; Сливенъ 112; Сопотъ 79; София 78, 112, 128, 159; Ст. Загора 16, 47, 77, 79, 95, 144; Т. Пазарджикъ 79; Търново 48, 79, 94, 112; Харманлий 16; Хасково 79; Шуменъ 79; Червенъ брѣгъ 63, 79; Чирпанъ 159; Ямболъ 63, 79; скръбни вести 112; Покана къмъ сътрудницитѣ, къмъ дописницитѣ 144.	

Картини. — Вр. Чемберлиа — Рила (начална — цвѣтна) 1; Погледъ къмъ Еди-гьолъ 2; Яроветѣ надъ Бѣлово (цвѣтна) 4; Голѣмо Бѣлово (цвѣтна) 5; Мъгли надъ Прави Искъръ (цвѣтна) 8; Пиринъ 9; Раковица 11; Скали отъ Бѣлоградчикъ (начална) 17; Група Прекарекъ 18; Рила. Югозападентъ дѣлъ 19; Долината на р. Малъовица 21; Горната долина на р. Малъовица 24; Ралевница. Долина на Бѣлия Искъръ 25; Зиме въ гората 27; Русалийския проходъ и Мара Гидикъ (начална) 33; Погледъ къмъ Мусли-чалъ и Чемберли 34; Водопадъ Ами-Буде подъ Мара Гидикъ 35; Презъ Радулъ 37; Предъ новата хижа Мусала 39, 41; Върѣдъ снѣговетѣ 40; Аладжа монастиръ при Варна 43; Пещера „Проходна“ при Карлуково (начална) 49; Входътъ на пещерата Темната дупка при Лакатникъ 50; Скалитѣ при Лакатникъ 51; Входътъ на Леденика 53; Леденика — Враца 54; Кулата въ Враца 56; Згориградъ при Враца 57; Стамболъ капия въ Видинъ (начална) 65; Видинска крепостъ 66; Голѣмия храмъ въ Леденика при Враца 67; Извора Житолудъ при Лакатникъ 68; Водна пещера при с. Чепино — Родопитѣ 69; Проломътъ на Дунаецъ въ Пенинитѣ 71; Бабини Видини кули 75; Погледъ отъ Мусала на югъ (начална) 81; Пиринъ — Муратовъ връхъ 82; Свѣтломразъ 84; Слѣпъ пешерентъ псевдоскорпионъ 85; Спящъ подковоносентъ прилѣпъ 86; Божия мостъ при с. Лиляче, Врачанско 87; Кошу-кавакъ 88; Дарж-дере 89; Стара кжша въ Дарж-дере 90; Изъ Дарж-дере 91; Сарж-гьолъ — Рила (начална) 97; Анемони изъ Рила 98; Хижа „Осогово“ 99; Прѣскало — Юмрукчалъ 101; Н. С. Додовъ 104; Нагнати пластове — с. Палатово 105; Златоносения долъ — с. Палатово 107; Хижа „Мусала“ — Рила (начална) 113; Тѣхни Величества Царица Иоана и Царъ Борисъ III 115; Освещаване на хижата 116; Посрѣщане г. м-ръ Гр. Василевъ на хижа „Момина скала“ 117; Хижа „Момина скала“ 117; Освещаване на хижата 118; Старата и новопостроена хижи „Скакавица“ 119; Хижа „Попина лѣка“ — Пиринъ 120; Строещата се хижа „Оборише“ 120; Делегатитѣ на конференцията въ Закопане 122; Хижа „Мусала“ — Рила (начална) 129; Хижа „Селимица“ — Витоша 131; Хижа „Бъндерица“ — зиме 131; На Черни връхъ — традиционния излетъ 133; Пиринъ — Сухолюлъ — Полянитѣ 135; Гложенския монастиръ — Тетевенско 136; Борушица — гарата съ в. Царскитѣ могили 137; Саож-чалъ съ студения чалъ — Рила (начална) 145; София преди 50 г. 146; Алтънъ лѣде 147; Монастира Св. Петка 147; Сталактити 150; Зала Св. Богородица 151; Островътъ на мъртвитѣ 152; Източната половина на с. Голакъ 153; Става кжша въ с. Комарево 153; Складиране сѣно 154; Купни снопи 155; Общъ видъ на станцията 156.

ПОКАНА

Поканваме всички туристи и любители на българската природа да се запишатъ за абонати на XXIII годишнина на

„БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ“,

органъ на Българското Туристическо Дружество.

Списанието ще излезе въ 10 книжки отъ по 16 страници голѣмъ форматъ, на хубава илюстрационна хартия съ много илюстрации, при абонаментъ 60 лева.

Туристи, запишете се абонати за списанието!

Подкрепете вашиятъ органъ да добие по-широкъ пласментъ за неговото лично подобрене и чрезъ него — за пропагандиране дѣлото на българския туристъ!

Адресъ: сп. „Български туристъ“, София, ул. Солунъ, № 25.

Отъ Редакцията.